

Landbruget 1897.

At skrive Landbrugets »Historie« i det forløbne Aar er desværre hovedsagentlig at tegne en Række af mørke Billeder. 1897 har ingen Lettelser bragt i de Hindringer, der paa saa mange Hold ere lagte i Vejen for vor Afsætning til Udlandet; tværtimod, ved et nyt, fremmed Magtbud om Indførelse af Tuberkulinprøve i Karantænestaldene hæmmedes i Foraaret yderligere vor Udførsel af levende Kreaturer samtidig med, at enkelte Tilfælde af Mund- og Klovsygen gjorde en fuldstændig Afspærring for nogle af vore Provindsers Vedkommende nødvendig, saa ikke alene Handelen til Udlandet, men ogsaa Handelen mellem de forskjellige Landsdele herhjemme led et føleligt Knæk. Hertil kommer, at Smørprisen i 1897 har holdt sig lavere end Aaret forud, saa at der ogsaa paa den Konto blev et mindre Overskudsudbytte at notere, end Produktionens Omfang lod haabe. Og endelig har Vejrliget i afvigte Sommer været Agerbruget meget ugunstigt, med en kold og vaad Marts, en tør og svidende Forsommer og saa atter en vaad, besværlig Høst. Kun Heste og Svin have været uberørte af Aarets lave Priser og Omsætningsvanskeligheder, — for de sidstes Vedkommende holdt Priserne sig tværtimod høje den største Del af Aaret, saa man dog for dette Produkt opnaaede et tilfredsstillende pekuniært Resultat, hvortil den økonomiske Fodring med Anvendelse af den billige Majs i passende Udstrækning bidrog meget.

Men har end saaledes 1897 været rigt paa Skuffelser saa har det dog vist, at Modstandskraften inden for Landbrugets Rækker endnu langt fra er brudt. Jo mere det danske Landbrug trænges af maskeret Lukning for fremmede Markeder og af den stigende Konkurrence fra oversøiske Lande, des stærkere lægger man sig i Selen for at holde Agerbrugets Rentabilitet saa vidt gjørligt oppe gennem en billigere, forøget og forædlet Produktion, de Forhold, hvorpaa vi lettest selv kunne influere. Derom vidner den stigende Rodfrugtdyrkning og den tiltagende Sommerstaldfodring, derom vidne de høje Priser, man vedblivende betaler for udmærkede Avlsdyr, og det voxende Forbrug af indkjøbte Foderstoffer, og endelig vidne derom de talrige Kontrolforeninger og Sammenslutninger af forskellige Art, der oprettes og virke Landet over. Det er, som om Følelsen af at staa over for en Misère føder Trangen til at staa sammen for med des større Kraft at kunne møde opstaaende Vanskeligheder.

Betegnende for den seige Kamp for Livet, Landbruget i disse Aar kjæmper, er det ogsaa, at Antallet af Ejendomssalg ingenlunde tiltager i samme Forhold som Ulykkerne. Ganske vist kunde det synes, som om dette Faktum havde sin Grund i, at Efterspørgslen efter Ejendomme er mindre end Tilbudet; men dette skyldes jo igjen, at man endnu som Regel ikke vil sælge til Priser, der dikteres af de i Øjeblikket saa trykkede Konjunkturer. Man indskrænker sig paa alle Omraader, søger at ride Stormen af og slipper ikke Haabet om kommende lysere Tider. At Jordværdien er stadig nedadgaende, er jo dog umiskjendeligt. Føleligst er vel Prisfaldet paa større Gaarde, hvor de voxende Driftsudgifter særlig mærkes. Jo mindre Gaardens Areal er. d. v. s. jo større Del af det daglige Arbejde, Ejeren og hans Familie selv kan præstere, desto bedre kan Jorden holde sin Pris. Derfor have Smaasteder omtrent holdt Værdien uforandret trods de lave Konjunkturer. At Driftsudgifterne i vore Dage ere et Moment af største Betydning ses ogsaa af, at gode Jorder i langt højere Grad

have kunnet beholde deres Værdi end simplere, — paa de sidste ere Arbejdsomkostningerne forholdsvis langt højere. Medens man derfor, som ovenfor anført, som Helhed taget gaar i Retning af intensivere Drift, sporer man i simplere Egne en Bevægelse i modsat Retning med længere Græsleje og Tilplantning af de tarveligste Arealer for derigjennem at nedbringe de ofte altfor knugende Arbejdsudgifter.

Udbyttet af Marken stillede sig i 1897 vel nærmest som et Middelaars, i alt Fald neppe højere. Ved Foraarets Komme stod Vintersæden som Regel godt; kun paa ganske enkelte Marker med levende Hegn og uheldige Terrainforhold havde Sneen gjort kjendelig Skade. Men Nattefrosten, der i Forsommeren optraadte stærkt og vedvarende, medtog mange Steder de unge Planter slem, og navnlig fra Jylland hører man om mange delvis ødelagte Rugmarker. Vaarsæden blev først sent lagt, da Marts og en stor Del af April bragte megen Kulde og Regn, og den var derfor ogsaa mindre modstandsdygtig end Vintersæden, da Tørken indtraf først i Juni for at vare ved omtrent til Høst. Straaet blev kort og tyndt, Vipperne havde ondt ved at skride igjennem, og ved Høstens Begyndelse var det at forudse, at Udbyttet ikke vilde blive stort. Da August saa tillige blev regnfuld og vanskeliggjorde Bjærgningen, var man paa det rene med, at ogsaa Kvaliteten vilde blive simpel. Navnlig Vaarsæden har en meget ringe Vægt i Aar; for Byggens Vedkommende er Gjennemsnitvægten paa Handelsvarer omkring 107—8 Pd. holl., for Havren 79—80. Til det daarlige Resultat bidrog ogsaa en Del Plantesygdomme og Insektangreb, der i Aar ere optraadte meget voldsomt i mange Egne. Paa Sjælland klages navnlig over Sortprik, Rust og Svampe, der paa store Strækninger, især i Kjøbenhavns Amt, have skadet Bygmarkerne uhyre. Et Spørgsmaal er det dog, om ikke vore Havremarker ere mindst lige saa udsatte for Angreb som Bygmarkerne (Nematoder). Intet Under derfor, at Præparation af Saasæd vinder mere og mere Udbredelse; men om vi i de endnu kjendte Bejtningsmidler have et

tilstrækkeligt Vaaben i Hænde mod alle de nyeste optrædende Fjender i Markerne, er vel tvivlsomt.

Var saaledes Høsten end ikke tilfredsstillende for de fleste af Landets Egne, saa hjalp dog de ret gode Priser, der i Efteraaret opnaaedes navnlig for Hvede, en Del paa Resultatet. Men som Forholdene have udviklet sig, er det jo et stedse mindre Kvantum Sæd, der udbydes til Salg; Hovedmængden opfodres paa Besætningerne og gaar derved ind i deres Regnskab.

Den langvarige Tørke i Juni og Juli Maaneder medtog ogsaa i høj Grad Sommergræsningen, saa Staldfodring maatte etableres paa mange Gaarde, hvor den hidtil ikke har været anvendt. Med den regnfulde August groede Eftergræsningen derimod stærkt til, og da Efteraaret tilmed var forholdsvis mildt, kunde man i høj Grad udnytte den. Agerhøet kom fortrinlig i Hus, og paa Jorder, der havde nogen Modstandskraft mod Tørken, var Udbyttet ogsaa kvantitativt set meget tilfredsstillende; det har sammen med den ret gode Engslet dannet en værdifuld Støtte for Vinterfodringen ⁹⁷/₉₈, der mangfoldige Steder har trængt til en saadan Hjælp, da Halmen kun har været temmelig udrøj og ofte utilstrækkelig.

Rodfrugterne synes at have givet et Middeludbytte. Dog høres i Aar flere Klager end sædvanlig over skadende Insektangreb; navnlig Oldenborrene have optraadt talrigt. Tørken satte selvfølgelig ogsaa Rodfrugterne stærkt i Væxten; men med deres lange Voxetid, kunde de i fuldt Maal nyde godt af Høstregnen, saa de alligevel kom til god Udvikling. Derimod skadede Efteraarsregnen mange Steder Kartofflerne, og der var i Aar næsten overalt et ikke ringe Procentantal syge Knolde.

Det er jo dog naturligt, at som Forholdene have udviklet sig, ligger nu Tyngdepunktet, naar Talen er om Aarsudbyttet, hos de dyriske Produkter. Og efter som Udførselen af levende Kvæg mere og mere hæmmes og hindres, maa man stedse mere og mere være forberedt paa at ordne Afsætningen paa andre Maader og ad

andre Veje. Noget saadant har i det forløbne Aar været under stærk Overvejelse, idet Hjemmeslagtning og Kjødeksport er sat paa Dagsordenen. Flere af Slagterierne have indrettet sig paa at kunne slagte stort Kvæg, og gennem Forundersøgelser har man søgt at klare sig Betingelserne for Anvendelse af simple Varer ved Pølsefabrikation, drevet i det store. Efter alt at dømme bærer det ogsaa der henimod, — Vanskelighederne og Udgifterne ved vor nuværende Kreaturudførsel gjøre snart denne til en tvivlsom Indtægtskilde.

Samtidig med at Handelen med levende Kvæg i Gjennemsnit har indbragt meget smaa Priser, har ogsaa Smørprisen været lavere end Aaret forud. Og naar dette sættes i Forbindelse med de forholdsvis høje Foderstofpriser og den knappe Sommergræsning, der næsten overalt krævede Tilskud eller tvang til en — ofte uforberedt — Sommerstaldfodring, saa er dermed givet, at ogsaa Udbyttet af Malkebesætningerne har været mindre tilfredsstillende. Den rigelige Høstregn frembragte dog en yppig Efteraarsgræsning, og da September og Oktober vare gunstige derfor, kunde den i høj Grad udnyttes, hvad der betingede en forholdsvis sen Indbinding; og allevegne er Kvæget dog sat paa Stald i god Foderstand. En stor Hjælp til at modarbejde det synkende, økonomiske Resultat for vore Malkebesætningers Vedkommende ligger i en mere økonomisk Fodring, og at der arbejdes mod dette Maal giver sig tydeligt tilkjende i det voxende Roearreal og det stigende Forbrug af Oliekager. Ligeledes arbejdes der med usvækket Kraft paa Udviklingen af Malkekvæget, i hvilket Arbejde Hensynet til Mælkens Fedtindhold mere og mere drages ind som et afgjørende Moment. Saaledes blev i Sommer paa Jubilæumsdyrskuet i Aarhus udstillet »Smørkøer«, og ogsaa i Foreningsvirksomheden rundt i Landet begynder Interessen for en Forøgelse af Mælkens Fedtindhold at give sig tilkjende. I det hele erkjendes det, at Prøvemalkningsregnskabet, hvor værdifuld og nødvendig en Oplysning det end giver Landmanden, dog ikke

er tilstrækkelig til, at man paa Grundlag heraf kan bedømme en Besætnings Ydeevne; det siger os intet om Ydelsens kvalitative Beskaffenhed, og denne kan dog være overordentlig varierende. Men er Evnen til at give fed Mælk arvelig som Evnen til at give megen Mælk, og derom er næppe Tvivl, saa have vi heri et virksomt Middel til at løfte vor Produktion endnu højere gennem Udvalg og Udvikling.

Hesteavlen og Hesteudførselen have ingen væsentlige Forandringer undergaaet i 1897. Med stadig gode Priser for gode Varer har Udførselen været større i Aar end nogensinde tidligere, og endnu har vor Handel ingen Gene haft af den Anvendelse, man nu baade i Ud- og Indland er begyndt at gjøre af Elektriciteten som Drivkraft paa Sporvejene. Heller ikke synes det, som om der i en overskuelig Fremtid er nogen Fare for vor Hesteeksport. Den jyske Hest har grundfæstet sit Renommé og vil ved fortsat dygtig Ledelse vide at bevare det trods den Konkurrence, der ogsaa paa dette Felt synes at skulle paaføres os fra oversøiske Lande.

Aarets lyseste Punkt har vor Svineavl været. Priserne have været meget tilfredsstillende, og det billige Majsfoder har betinget lave Produktionsomkostninger. Det var dog næppe uden Grund, at der fra flere Sider løftede sig advarende Røster mod en for vidt dreven Benyttelse af det ofte mere eller mindre fordærvede Majs, der rømmedes op fra de store Beholdninger til fristende lave Priser. Vort Flæsk har for godt et Rygte paa sig, til at det skulde kunne betale sig at sætte det over Styr for en øjeblikkelig Fordel. Men dermed er ikke udelukket, at vi vedblivende kunne have et udmærket Fodermiddel i Majsen, der brugt med Maade og i Blanding med andre Foderstoffer vil kunne støtte vor Svineproduktion overmaade meget. I de sidste Par Aar har man draget en virkelig rationel Svineavl i Forgrunden blandt de Spørgsmaal, der staa paa Dagsordenen. Der er en stærk Bevægelse oppe

for at forbedre Svinebesætningerne, og man opretter rundt i Landet Avlscentre dels for Yorkshire, dels for Landsvin.

Som rimeligt er, føles de trykkede Tider først og stærkest overfor Grundforbedringer. Næsten alle Korrespondancerne svare paa dette Punkt enslydende: at disponibel Kapital bliver sjældnere, og at man savner den Tillid til Fremtiden, der avler Lyst til at foretage større, kostbare Arbejder, som ikke ere tvingende nødvendige. Enkelte Steder udføres dog en Del Opdyrkningsarbejder af Moser, men saavidt muligt undgaas den dyre, langsomme Paakørsel af Sand; hvor Vandspejlet ikke staar for højt, nøjes man med en Planering af Overfladen i Forbindelse med rigelig Anvendelse af passende Kunstgjødninger. I andre, navnlig simplere, Egne af Landet er det Plantningssagen, som der vedblivende arbejdes energisk for. Nævnes maa saaledes Dannelsen af et Aktieselskab, Gjedhus Plantage, med det Formaal at søge den vidtstrakte Karup Flade tilplantet. Der lægges i alle de mange Plantager et Arbejde, der er saa meget mere fortjenstfuldt, som det først efter Aars Forløb kan give noget virkeligt, pekuniært Udbytte.

Paa Maskinernes Omraade har Aaret egentlig intet nyt bragt. De amerikanske Plovformer, der ifjor under Plovprøven ved Birkholm viste sig de danske saa langt overlegne, have i 1897 vundet yderligere Udbredelse og vilde vist gjøre det i endnu højere Grad, hvis ikke Landmanden var nødt til at veje hver Udgift saa strengt. Med deres oliehærdede, velkonstruerede Muldfjæl gjøre de et udmærket Arbejde med ringe Kraftforbrug. Et Spørgsmaal er det dog, om vi ikke kunde fabrikere ligesaa gode Plove her i Landet; det vilde i mange Maader bidrage til at gjøre dem mere anvendte, fordi Adgangen til Reserve-dele lettedes, og Prisen maatte kunne sættes lavere. Enkelte indenlandske Fabrikker have derfor ogsaa taget Sagen op. Nævnes maa desuden de Undersøgelser, der i sidste Halvdel af November blev foretaget med Kjølemaskiner til Mælkerier, og som sikkert kunne blive af stor Betydning.

Et Moment, der med hvert Aar paatvinger sig en stedse større Opmærksomhed, er Arbejderforholdet. For nogle Aar siden var det navnlig Affolkning af Landdistrikterne gennem Emigration til Byerne eller Amerika, der trueede Landbruget. Nu er denne Emigration — i alt Fald den til Amerika — for en Del standset, og om end stadig en Mængde Arbejdere søger fra Landet ind til Byerne, saa synes det dog, som om den nødvendige mandlige Arbejdskraft som Regel er til Stede. Nu er det derimod den energisk prædikede, socialistiske Lære, der rummer den største Fare for hele Samfundet. Det er gennem en hensynsløs Agitation, denne Lære udbredes, og de ikke saa ganske faa Arbejderforeninger med socialistisk Tilsnit, der dannes Landet over, er det bedste Bevis for, at Agitationen ikke drives forgjæves. Inderlig maa man haabe, at vi paa Landet maa kunne undgaa den sørgelige Striekamp, der hærger Byerne, og som skader Arbejderne saa vel som Arbejdsgiverne, ligegyldigt hvem, der gaar af med den øjeblikkelige Sejrr. Den jævne, danske Husmand tæller i Virkeligheden baade megen Dygtighed og megen aaben og sund Sans indenfor sine Rækker, og ugrundet er det Haab vel ikke, at han som Helhed vil vise sig modstandsdygtig overfor de Strømninger, der bære den socialistiske Propaganda frem.

Vanskeligst ere dog Forholdene, naar Omtalen gjælder den kvindelige Arbejdskraft. Ganske særlig Malkningen bliver det mere og mere brydsomt at faa udført tilfredsstillende. Der er næsten overalt Mangel paa Piger, og Konehjælp er kostbar, hvor den kan faaes. Forværres dette Forhold, vil man paa Gaarde med stor Malkebesætning blive meget uheldigt stillet. Nogen Hjælp kan vel ventes af de Præmiemalkninger, der trindt om foranstaltes for at opmuntre Drengene og unge Mennesker til at lære at malke, men fuldstændig raade Bod paa Mangelen paa Piger kan det selvfølgelig ikke; og den fremmede Arbejdskraft, der Sommeren over arbejder paa Rodfrugtmarkerne i mange af Landets Egne, synes i Reglen ikke

at være tilbøjelig til at blive her Vinteren over. Der er her — saa længe Malkemaskinen vedblivende ikke har fundet en praktisk Løsning — et Punkt af største Betydning for os.

Husmandsbruget er vel snart den Form for Landbrug, der i vore Dage har mest Medbør. Arbejdsudgifterne indskrænke sig her til Familiens Underhold samtidig med, at de kunne afsætte deres Produkter til højest mulige Priser, takket være Andelsmejeri, Andelsslakteri og Æg-eksportforeningen. Det er i stedse stigende Grad, at Præmier æskes og Laan søges til Forbedringer af Avlet. Ogsaa Husmandsrejserne bidrage sikkert meget til at udvide Synet og give forøget Lyst til selv at naa frem; og rundt i de talrige smaa Hjem gjøres der under den daglige Dont et Arbejde i Flid og Nøjsomhed, der er stor Ære og Anerkjendelse værd.

Aarets 2 Hovedbegivenheder paa Landmandsmødernes Omraade er Foreningen af jyske Landboforeningers 25-Aars Jubilæum, der under stor Deltagelse fra hele Landet fejredes i Aarhus i Dagene 9—12 Juli i Forbindelse med et jysk Dyrskue, og »andra nordiska Landbrukskongressen« i Stokholm fra 20—23 Juli, der fra alle nordiske Riger havde samlet et meget stort Antal Landmænd.

Men foruden disse 2 store Stævner, har der som sædvanlig været afholdt Dyrskuer og Mejeriudstillinger Landet over, og Foreningsvirksomheden er mere levende end nogensinde før.

Desværre har 1897 bragt Tabet af flere af vore betydeligste Mænd paa Landbrugets Omraade. 31te Maj afgik Statskonsulent P. B. Segelcke ved Døden, efter i mange Aar gennem sin fortjenstfulde Gjerning at have virket i Jylland som Mejerikonsulent. Saa meldtes 2den August fra Carlsbad, at Kammerherre Skeel til Birkelse i Vensyssel havde lukket sine Øjne. Det var et Tab, der følte i vide Kredse, at Kammerherren gik bort; ud ad til som den store Jorddrot, der kjendte det for sin Pligt

og Trang at bidrage til Landbrugets Fremme, og indad til som den hjælpende, trofaste Husbond, der omfattede enhver af sine Undergivne med Varme og Venlighed, stod han paa en Plads, der næppe er let at fylde. 15de August døde Kammerraad Hansen til Henneberg Ladegaard, hvor han i en lang Aarrække har nedlagt et meget stort Arbejde i Husdyrbrugssagen gjennem sin Avl af Korthornskvæg. Kort efter, 26de August, kom Budskabet om den unge, dygtige Statskonsulent Denckers Død, der i sin korte Virketid alt udrettede meget, og hvis lige fortrolige Kjendskab til Maskinernes Theori og Praksis gav Løfter om endnu flere og større Resultater, dem, Døden nu hindrede ham i at naa. Og endelig bortkaldtes 30te September den af alle kjendte og af alle beundrede Statskonsulent P. Nielsen paa Forsøgsstationen i Tystofte. Faa eller ingen har vel arbejdet ivrigere og dygtigere i Plantekulturens Tjeneste end netop han, og det er efter et saare flittigt og velsignelsesrigt Liv, han stedtes til Hvile.

4de Marts 1898.

J. C. B. la Cour.
